

Käesolev õppematerjal koosneb erinevatest ülesannetest, mida on võimalik lõimida ajaloo, ühiskonnaõpetuse ja keele tundide teemadega. Ülesanded on mõeldud III ja IV kooliastmele tunni õppimisprotsessi juurde. Iga ülesande juures on kirjeldatud ülesande käiku ja antud ka orienteeruv aeg.

I ülesanne „Ei ole ükski ükski maa“ (väitlus)

Sobivad teemad: multikultuurne ühiskond, tolerantsus, Eesti iseseisvuse taastamine

Eesmärk: arendada õpilaste diskussiooni oskust

Vajalikud vahendid: arvuti, kõlarid, projektor

Aeg: 30–45 minutit

Ülesande käik:

1. Õpetaja jagab õpilased vastavalt klassi suurusele rühmadesse.
2. Kuulatakse koos Alo Matiiseni viisile loodud „Tujurikkuja“ paroodiat „Ei ole ükski ükski maa“: https://www.youtube.com/watch?v=j_dJIBWkfJ8
3. Rühmad tõmbavad endale loosiga, kas nad on selle poolt, et lugu oli hea ja tuli tingimata esitada või poolt, et tujurikkuja laul on halb ja oleks tulnud keelustada. (Väitluse aluseks võib võtta ka Tõnis Mäe väite: "Kui 25 aastat tagasi lauldi lugu "Ei ole ükski ükski maa", siis see laul liitis inimesi, aga "Tujurikkuja" paroodia sellest loost lahutab inimesi."¹)
4. Rühmasiseselt pannakse 5 minuti jooksul kirja argumendid, mis kaitsevad rühma seisukohta.
5. Toimub väitlus, igast rühmast tuleb klassi ette üks esindaja, argumentide ja vastuväidete esitamine käib vaheldumisi.
6. Väitluse lõpul tuleb igal rühmal valida vastase kõige parem argument.
7. Ülesande lõpetab arvamused – ühes klassi otsas on seinal silt pigem nõustun, teises pigem ei nõustu. Iga õpilane otsustab ise järgmiste õpetaja poolt ettelõetud väidete üle ja asetab end arvamusejoonel :
 - 1) Eestlased on pigem sallivad kui sallimatud.
 - 2) Mina olen tolerantne inimene.
 - 3) Enda üle ironiseerimine aitab üle saada hirmudest.
 - 4) Näen igapäevaselt enda ümber inimesi, kes kardavad pagulaste saabumist Eestisse.

¹ Tõnis Mägi kritiseerib "Tujurikkuja" lõpulugu: "Ei ole ükski ükski maa" liitis inimesi, see paroodia lahutab neid, <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/tonis-magi-kritiseerib-tujurikkuja-lopulugu-ei-ole-uksi-ükski-maa-liitis-inimesi-see-paroodia-lahutab-neid?id=73341563>. Otsing 08.01.2016.

- 5) Olen korduvalt puutunud kokku inimestega, kelle väärtustest peegeldub rassistlike hoiakuid.
- 6) Meie, eestlaste, hirm võõraste ees tuleneb meie keerulisest ajaloost.

II ülesanne „Pagulane – kes sa oled?“ (rollivahetus)

Sobivad teemad: II maailmasõda, globaalprobleemid, multikultuurne ühiskond, tolerantsus

Eesmärk: arendada õpilaste empaatiavõimet

Vajalikud vahendid: aksessuaar, sümbol pagulasele, tahvlile näitamiseks fotod 1944. aasta paadipõgenikest Eestist ja 2015. aasta Süüria paadipõgenikest

Aeg: 20 minutit (oleneb kui palju õpilasi rollivahetuse läbi teeb)

Ülesande käik:

1. Paaristööna tõmbavad õpilased omale rolli, kas nad on Teise maailmasõja põgenik Eestist Lääne suunas või 21. sajandi põgenik Süüriast Euroopasse.
2. Koos pinginaabriga mõeldakse 5 minuti jooksul läbi, mida nad tahaksid pagulase käest teada, millised võiksid olla pagulase vastused.
3. Õpetaja asetab klassi ette kaks tooli ja palub ühe 1944. aasta pagulast kehastava õpilase klassi ette. Paremapoolsel toolil istudes kehastab õpilane ennast – 21. sajandi kooliõpilast ja esitab esimese küsimuse, mida ta sooviks põgeniku käest küsida, vastuse saamiseks, istub see sama õpilane vasakpoolsele toolile ja kasutab ümberkehastumiseks mõnd põgenikule sobivat aksessuaari ning vastab enda esitatud küsimusele. Õpilane vahetab rolle 5–6 korda.
4. Seejärel tuleb klassi ette Süüria põgenikku kehastav õpilane, küsimuste esitamine ja vastamine ning rolli vahetamine toimub eelpool kirjeldatud viisil.
5. Ülesande kokkuvõttena toimub ühine arutelu ja tagasiside, kuidas rolli kehastajad end tundsid, milliseid ühisosi nemad ja kaasõpilased põgenike rollides nägid.

III ülesanne „Meie hirmud“ (sotsiodraama)

Sobivad teemad: multikultuurne ühiskond, tolerantsus, demokraatlik ühiskond, inimõigused

Eesmärk: arendab õpilaste empaatiavõimet

Vajalikud vahendid: rollikaardid

Aeg: 45 minutit

Ülesande käik:

1. Toolid võiks olla klassi paigutatud rühmiti ja ringis, et kõik üksteist näeksid.
2. **Õpetaja jagab õpilased 4–6liikmelistesse rühmadesse**, juhatades õpilased rolli järgmise tekstiga: *Kujutelge ette, et olete ühe Kesk-Eesti väikelinna kooli värsked gümnasistid (10. klass), mõned on tulnud mujalt koolidest, mõned on juba vanad olijad. Lisaks on tulnud klassi kolm osaliselt teistsuguse kultuuritaustaga õpilast – Vene noormees ja kaksikutest mulatitarid.*
3. **Rollikaardid:**
 - I rühm:** Eesti rahvusest valge nahatooniga klassikaaslased, kellel on kristlik või ateistlik taust.
 - II rühm:** Eesti kodakondsuseta noormees Ida-Virumaalt, kelle pere vahetas elukohta, noormehe eesti keele oskus on nõrgemapoolne.
 - III rühm:** Eesti kodakondsusega kaksikutest mulatitarid, kelle isa on eestlane ja ema Malilt ning kes samuti kolisid vahetult enne kooli algust Kes-Eesti väikelinna. Nii tüdrukud kui pere on islami usku.
 - IV rühm:** klassijuhataja ja aineõpetajad
 - V rühm:** kooli juhtkond
 - (VI rühm:** 10. klassi lapsevanemad)
4. Esimeses ringis paneb iga rühm kirja, mis on nende vajadused ja tahtmised seoses uute õpilastega teistele rühmadele ning selgitavad neid kõigile. Nt. õpetajate vajadused ja tahtmised kristliku kultuuriruumiga õpilastele, vene noormehele, muslimi tüdrukutele, õpetajatele, juhtkonnale.
5. Teises ringis on rühmad liikunud edasi päripäeva ja saanud uue rolli, pannakse kirja, mis on iga rühma hirmud seoses uute õpilastega iga rühma ees.
6. Kolmandas ringis on rühmad liikunud edasi päripäeva ja saanud uue rolli, pannakse kirja soovid, iga rühma ees.
7. Ülesande võtab kokku ühine arutelu, kuidas keegi end kellegi rollis tundis.

IV ülesanne „Sõnavabaduse piirid“ (probleemaken)

Sobivad teemad: multikultuurne ühiskond, tolerantsus, demokraatlik ühiskond, inimõigused

Eesmärk: arendab õpilaste diskussiooni, probleemide lahendamise oskust, funktsionaalset

kirjaoskust

Vajalikud vahendid: paljundatud ajaleheartikkel

Aeg: 45 minutit

Ülesande käik:

1. Ühise arutelu teel tuletatakse meelde 2015. aasta jaanuaris Prantsusmaal toimunud sündmused.
2. Õpilased loevad iseseisvalt või paaristööna läbi arvamusloo (Lisa 1) ja täidavad probleemakna (Lisa 2).
3. Toimub ühine arutelu klassis.

Lisa 1

Mina ei ole Charlie Hebdo

Toivo Tänavsuu

Pariisi veresaunast on rutatud tegema kiireid järeldusi, mis vaatavad mööda asja põhiolemusest. See ei ole viltu läinud sisserände ega “halva islami” küsimus. See pole isegi niivõrd küsimus sõnavabadusest või selle ründamisest. Kõige rohkem on see kultuuri ja taktitunde küsimus. Valus sisekaemus paljudele ajakirjandusväljaannetele, mille toimetustes pulbitseb üleolev viha kõige vastu, mida ei mõisteta või ei suudeta sallida.

Loomulikult võib vabas ühiskonnas absoluutselt kõike mitte ainult kritiseerida, vaid ka pilada ja solvata. Aga sõnavabadus ei tähenda, et neid kahte viimast alati peab tegema.

Mis Pariisis toimus? Ei muud, kui et ühed elasid oma pimedada viha ja põlguse teiste peal välja, tekitades teistes vastupõlguse ja veel pimedama viha. Seejuures loeme, et väljaande toimetust ähvardati korduvalt. Mis saab olla veel suurem lugupidamatus kui jätkata kellegi solvamist, teades, et see teeb talle haiget ega teeni muid huve, kui et vaid satiirisõbrad saavad kellegi teise kulul lõuatäie naerda?

Ühed radikaalid radikaliseerivad innukalt teisi radikaale. Toimub mõrv ja Prantsusmaa ütleb: “Me ei kardagi!” Mõnitame edasi?! Kas see on tõesti ihaldusväärne euroopalik sõnavabadus?

Või tegeles prantsuse ajakiri lihtsalt teravmeelse huumoriga? Noh, umbes nii, et elu ongi ju selline ... kerglane, naljakas, mitte liiga tõsine. Ja mõningad asjad ongi mõnitamist väärt. Kui nii, siis tuleks süütuks ja üpris koomiliseks lugeda ka kellegi kiusamist koolis.

Koostaja: Aive Peil, Tallinna Humanitaargümnaasium

Üks asi on, kui skeptik või kirjanik naeruvääristab oma piiritletud maailmapildist lähtuvalt kõike, mida ta ise ei ole kogenud. Aga kui terve väljaande identiteet ongi irvitada kõigi ja kõige üle, ja siis selgub, et paar hullu võtsid asja liiga isiklikult, siis saab selle üle ainult kurvastada, mitte imestada.

Inimesed võtavadki asju isiklikult. Mina olen kristlane ja Jeesus on justkui mu pereliige. Kuidas mulle mõjub Jeesuse mõnitamine, see sõltub mu taluvuspiirist. Aga miks mõnitada kellegi pereliikmeid? Sõnavabadus kehtib ka kõige tolerantsema inimese jaoks vaid piirini, kus see tungib tema isiklikku sfääri. Absoluutset kõikelubavat sõnavabadust ei eksisteeri.

Pole mõtet polemiseerida küsimuse üle, kes on Charlie Hebdo tragöödias süüdi. Mõrvas on alati süüdi mõrvar, vägistamises vägistaja.

Aga tuleb nõustuda Mart Raudsaarega, kes ütles ERRi raadiointervjuus: intelligentse inimese tunnus on see, et kui ta saab mitte solvata, siis ta ei solva.

Vabadused on toredad asjad. Iseasi, kuidas neid kasutada. Sõnavabadust võiks kasutada näiteks avalikes huvides. Et inimestel oleks oma ühiskonnas parem elada. Tore on mõelda, et sellega saaks inimesi ja ühiskonda üles ehitada, mitte seda kasutada vastastikuse viha ja lahkkelide üleskütmiseks.

Sest öelge üks asi, mis läks pilapiltide avaldamise järel paremaks tavalise taanlase või prantslase jaoks?

Allikas: <http://ekspress.delfi.ee/arvamus/toivo-tanavsuu-mina-ei-ole-charlie-hebdo?id=70550781>. Otsing 08.01.2016

Lisa 2

Probleemaken

I Artiklis kirjeldatud probleemi olemus (milles probleem seisneb?):	II Probleemi põhjused:
Minu pealkiri artiklile:	
III Probleemi tagajärjed:	IV Ettepanekud (kuidas probleemi lahendada):

V ülesanne „Uudis“ (rollist kirjutamine)

Sobivad teemad: multikultuurne ühiskond, tolerantsus, demokraatlik ühiskond, inimõigused

Eesmärk: arendab õpilaste empaatiavõimet, funktsionaalset kirjaoskust

Vajalikud vahendid: paber, pastakas, võib kirjutada ka arvutil või filmiv nutiseade

Aeg: 30–90 minutit, ülesande teise osa võib anda koduse tööna

Ülesande käik:

- 1. Õpetaja selgitab õpilastele ülesande:** Tegemist on rollist kirjutamise meetodiga, kus teie võtate uudiste/ajalehereporteri ülesande. Palun mõelge, millise riigi reporter olete, mõelge endale nimi ja vanus, määrake kindlaks auditoorium (nt 2020. aasta lugejad, kultuurilehe lugejad vms), kellele on teie uudis suunatud. Uudise/arvamusloo, mille üldisem teema on pagulaskriis, võite teha kirjalikult või videoreportaažina. Uudise kirjutamiseks on teile etteantud pealkirjad (Lisa 1), millest teie valite ühe ja kirjutate **positiivse alatooniga artikli**. (Siinkohal võib õpetaja sõnade arvu ette anda või pealkirja vabaks jätta.) Uudise asemel võib tegemist olla ka lugejakirjaga, ehk autoriks on tavakodanik.
2. Artiklite valmimise järel on mitmeid võimalusi: ühine jagamine, rühmatööna üksteise artiklite kommenteerimine (internetikommentaaruimi laadselt, mida võibki teha mõnes internetikeskkonnas), artikli lugemine, mis kuulus selle pealkirja juurde ning oma kirjutatuga võrdlemine

Lisa 1

Pealkirjad artikli kirjutamiseks, viited artiklitele

Meeleheitlik pagemine üle Atlandi

(<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/ekspress/meeleheitlik-pagemine-ule-atlandi?id=73225375>)

Sel aastal Euroopasse saabunud põgenike ja sisserändajate arv ületas miljoni piiri

(<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/sel-aastal-euroopasse-saabunud-pogenike-ja-sisserandajate-arv-uletas-miljoni-piiri?id=73267319>)

Hirm on ohtlikum kui pagulaskriis (<http://arvamus.postimees.ee/3445333/mihhail-lotman-hirm-on-ohtlikum-kui-pagulaskriis>)

Sellist Eestit tahtsimegi! (<http://arvamus.postimees.ee/3429705/mati-heidmetsa-essee-sellist-eestit-tahtsimegi>)

Itaaliast on tulnud esimesed signaalid Eestile sobivatest pagulasperedest (<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/pevkur-itaaliast-on-tulnud-esimesed-signaalid-eestile-sobivatest-pagulasperedest?id=73278039>)

Euroopa-meelsed, aga murelikud eestlased (<http://arvamus.postimees.ee/3449833/juhtkiri-euroopa-meelsed-aga-murelikud-eestlased>)

Eesti elanike valmisolek pagulasi vastu võtta suurenes (<http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/eesti-elanike-valmisolek-pagulasi-vastu-votta-suurenes?id=73209025>)

Merkel tahab Saksamaale saabuvate põgenike arvu drastiliselt vähendada (<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/merkel-tahab-saksamaale-saabuvate-pogenike-arvu-drastiliselt-vahendada?id=73196617>)

Enne Saksamaa piiri ootab põgenikke laager vanas trollipargis (<http://www.delfi.ee/teemalehed/pagulased?page=3>)